

Prologas

V isi turi ką papasakoti.

O jei kas nors neturi? Kas tada?

Jeigu esi Dženisė, imi rinkti kitų žmonių gyvenimo istorijas.

Kartą ji žiūrėjo „Oskarų“ teikimo ceremoniją, ir viena garsi anglų aktorė – Nacionalinė Vertybė – sakydama padėkos kalbą papasakojo, kaip jaunystėje dirbo namų tvarkytoja ir kaip tuomet ji, dar neatskleistas talentas, stovėdavo prieš veidrodį svetimų namų vonios kambaryje laikydama butelį klozeto valiklio taip, tarsi jis būtų „Oskaro“ statulėlė. Dženisė svarsto: o jei Nacionalinė Vertybė nebūtų tapusi akto-re? Ar ji tebetvarkytų namus kaip Dženisė? Jiedvi panašaus amžiaus – beveik penkiasdešimties – ir netgi išvaizda, Dženisės nuomone, truputėlį panašios. Na (ji negali nešyptelėti), gal ne taip labai panašios, bet abi neaukštos, tvirto kūno

sudėjimo, o tai užuomina, kad ateityje gali tekti kontroliuoti svorį.

Kažin, ar Nacionalinė Vertybė ilgainiui irgi būtų ėmusi kolekcionuoti kitų žmonių gyvenimo istorijas, svarsto Dženisė.

Ji neatsimena, nuo ko prasidėjo jos kolekcija. Gal užmetė akį į kažkieno gyvenimą Kembridžo kaimo vietovėmis autobusu riedėdama į darbą? O gal valant kriauklę nugirstoje pokalbio nuotrupoje kažkas privertė suklusti? Ji netruko pastebėti, kad (valant dulkes svetainėje ar atitirpinant šaldytuvą) žmonės ima pasakoti jai istorijas iš savo gyvenimo. Gal ir anksčiau pasakodavo, bet dabar viskas kitaip, dabar tie pasakojimai paliečia širdį ir ji juos susirenka. Ji žino esanti tuščias indas, laukiantis, kol jį pripildys. Klausydamasi žmonių pasakojimų, ji nežymiai linksi pripažindama tiesą: kad daugeliui ji yra paprastas, nedailus, kasdienis dubuo, į kurį jie patikliai suberia savo paslaptis.

Dažnai istorijos baigiasi netikėtai, kai kurios prajuokina ir įtraukia. Kartais jos persmelktos savigraužos, kartais teigiančios gyvenimą. Dženisės manymu, žmonės kalba su ja, nes jinai jų pasakojimais tiki. Ji džiaugiasi netikėtais ir nekramčiusi praryja perdėjimus. Vakarais namuose, grimzdama vyro kalbų – ne pasakojimų – liūne, ji prisimena mėgstamiausias istorijas ir skanauja jas vieną po kitos.

VIENAS

Pasakojimo pradžia

Pirmadieniai vyksta griežtai nustatyta tvarka: prasideda nuo juoko, vakarop baigiasi liūdesiu. Jos pirmadieniai paramstyti šiais skirtingais lyg nederančios knygų nugarėlės dalykais. Ji ne šiaip sau šitaip susidėliojo: mintis, kad pasijuoks, padeda išlipti jai iš lovos ir pasirošti tam, kas laukia vėliau.

Dženisė dabar jau nė neabejoja, kad gera namų tvarkytoja gali daugiaž pati nurodinėti, kokiomis dienomis ir valandomis atvyks tvarkyti namų, taip pat – tai labai svarbu, kad būtų išlaikyta pirmadienių pusiausvyra, – kokia tvarka atliks namų ruošos darbus. Visi žino, kaip sunku rasti patikimą namų tvarkytoją, o Kembridže, panašu, netikėtai daug žmonių patyrė, kad Dženisė – išskirtinė namų tvarkytoja. Ji pati nėra tikra dėl šios pagyros – „išskirtinė“ (nugirdo, kai viena iš jos klientų plepėjo su drauge prie puodelio kavos). Ji supranta, kad kaip moteris nėra išskirtinė. Bet ar ji gera namų tvarkytoja? Taip, ko gero. Tikrai turėjo kada įgusti. Ji tik viliasi, kad tai netaps viso jos gyvenimo istorija: „Ji gerai

tvarkė namus.“ Išlipdama iš autobuso, ji linkteli vairuotojui, kad nuvytų šią vis įkyresnę mintį. Vairuotojas linkteli atsakydamas, ir akimirką jai rodosi, kad jis kažką pasakys, bet tada autobuso durys atsidūsta išleisdamos kvapą ir užsidarydamos sudreba.

Autobusas atsiplėšia nuo kelkraščio, palikdamas ją žvelgiančią kiton kelio pusėn, į ilgą, lapingą alėją, apstatytą individualiais gyvenamaisiais namais. Kai kurie langai tvieskia šviesomis, kiti užtraukti užuolaidomis arba visai tamsūs. Ji gali tik įsivaizduoti, kiek istorijų slepiasi už tų langų, bet šįryt ją tedomina viena. Tai istorija vyro, kuris gyvena dideliame karaliaus Edvardo stiliaus name gatvės kampe: Džordžio Boumano. Kažin, ar kiti jos klientai pažįsta Džordį? Ji žino, kad per ją, matyt, nesusipažins (jos pasaulyje šitaip nedera, mano Dženisė). Tačiau jie girdėjo apie Džordį Boumaną, na, žinoma. Visi girdėjo apie Džordį Boumaną.

Džordis gyvena tame pačiame name jau daugiau nei keturiasdešimt metų. Iš pradžių nuomojosi jame kambarį: nuomotis Kembridže buvo gerokai pigiau nei Londone, kur jis dirbo. Vėliau susituokė ir galiausiai iš savo šeimininkės nusipirko namą. Jiems su žmona ranka nekilo išmesti kitus nuomininkus, tad auganti Džordžio Boumano šeima gyveno kartu su dailininkų, mokslininkų ir studentų kratinium. Tai vienas, tai kitas savo valia išsikraustydavo. Štai tada prasidėdavo kova už atsilaisvinusį kambarį.

– Džonas – tas tai buvo gudriausias, – dažnai mini Džordis su pasididžiavimu balse. – Tiesiog susinešė savo daiktus aniems dar nespėjus susipakuoti.

Džonas – Džordžio vyriausiasis, gyvena Jorkšyre ir turi savo šeimą. Kitos Džordžio atžalos išsibarstė po visą pasaulį, bet apsilanko, kada tik gali. Jo mylima žmona Anė mirusi jau keleri metai, tačiau name nuo pat jos išėjimo niekas nepasikeitė. Dženisė kas savaitę lieja jos augalus – kai kurie išaugo į nedidelius krūmus – ir nubraukia dulkes nuo jos amerikiečių rašytojų romanų. Džordis vis ragina Dženisę pasiimti kurį nors paskaityti, ir ji retkarčiais išsineša namo Harper Li arba Marką Tveną, kurie prisideda prie jos pačios skaitinių širdies atgaivai rinkinio.

Džordis atidaro duris, jai nespėjus išsitraukti rakto.

– Kaip ten sako – svarbiausia pataikyti tinkamu laiku, – sududena jis. Džordis didingo stoto ir kalba atitinkamu balsu. – Užėik, užėik, pradėsim nuo kavos.

Tai užuomina jai – išvirti jiems abiem stiprios kavos su gausybe karšto pieno, taip, kaip mėgsta Džordis, ir tiksliai taip, kaip virdavo Anė. Ji nieko prieš. Džordis dažniausiai pats savimi pasirūpina (išskyrus Londone, užsienyje ir aludėje), tad Anė, ko gero, tik džiaugtųsi, kad Dženisė jį kartkartėmis palepina.

Džordžio gyvenimo istorija – viena jos mėgstamiausių. Kalba jai, kiek žmonėse stiprybės. Žinoma, kažką ir apie tai, kad reikia atrasti ir išnaudoti savo talentus, bet prie šito ji nemėgsta ilgam apsisototi. Pernelyg panašu į Biblijos pamokymus iš vaikystės ir primena jos pačios talentų trūkumą. Tad ji nuveja tas mintis šalin ir susitelkia į stiprybę, kurią demonstruoja berniukas, tapsiąs Džordžiu Boumanu.

Džordis (nenuostabu) užaugo Niukasle. Regis, jo vardas iš tiesų yra Džonas ar galbūt Džimis, ji jau nebežino; laikui

bėgant, jis tapo tiesiog „Džordžiu“. Jis gyveno prie uosto, kur dirbo jo tėvas. Jie turėjo šunį, kurį jo tėvas dievino (labiau nei savo sūnų), ir gondolos pavidalo gėrimų spintelę, šeimos džiaugsmą ir pasididžiavimą (kol buvo išrastas plazminis televizorius). Kai Džordžiui buvo keturiolika, vieną žiemos dieną, vakarėjant, jis atsidūrė Niukaslo gatvėse. Mat jų šuo įkando kaimynui, ir tėvas siautėjo trokšdamas kraujo – kaimyno kraujo. Kai visi logiški argumentai ir sveiko proto likučiai išskrido pro langus, Džordis dėjo į kojas pro galines duris. Tą vakarą šalo, gatves dengė sniegas, o Džordis vilkėjo tik plona striuke, bet vis tiek nė kiek netroško grįžti namo, tad pasuko ne dešinėn, ne uosto link, o kairėn, į skersgatvį, ir pro šonines duris įsmuko į Niukaslo koncertų rūmus.

Koncertų salėje Džordis užlipo į patį balkono viršų, kur šilta ir jo greičiausiai niekas nepastebės. Ten ir sėdėjo, užlindęs už prožektoriaus (dar šilčiau), valgydamas šokoladinį batonėlį, kurį nukniaukė iš kiosko, kai scenoje uždainavo. Jau pirma aukštyn nuplevenusi gaida kaip ietis pervėrė Džordžiui krūtinę ir prismeigė jį vietoje. Jis net nebuvo girdėjęs apie operą, ką jau kalbėti apie jos klausymąsi, ir visgi muzika prabilo tiesiai į jį. Vėliau, per interviu televizijoje, Džordis mėgdavo kartoti, kad po mirties atvėrę jo krūtinės ląstą rastų jo širdį, įvyniotą į „Bohemos“ partitūrą.

Jis grįžo namo kelioms dienoms ar kelioms savaitėms – nelabai suvokė, kiek ilgam. Per tą laiką sukūrpė planą. Šiaurės rytuose jis apie operą nė negirdėjo, tad nutarė, kad ieškoti reikia ne čia. Turbūt Londone. Juk tikriausiai ten operos buveinė? Kaip ir visa ko, kas prašmatnu. Jam reikia

nukakti į Londoną. Tačiau be pinigų nebuvo ko nė svarstyti apie traukinį ar autobusą. Vadinasi, reikės keliauti pėsčiomis. Taip jis ir padarė. Prisikrovė į kuprinę tiek maisto, kiek galėjo panešti, įsidėjo iš gondolos pavogtą butelį ir patraukė į pietus. Pakeliui sutiko valkatą, su kuriuo ir nužingsniavo nemenką gabalą kelio. Valkata išmokė jį dalykų, galinčių praversti dideliame mieste, ir parodė, kaip keliaujant išlaikyti drabužius švarius. Pasirodo, reikia nuo skalbinių virvės nudžiauti švarius rūbus, o vietoj pavogtųjų pakabinti murzinius savuosius. Tą patį pakartoti aptikus kitą virvę su tinkamais skalbiniais ir taip toliau.

Atsidūręs Londone, Džordis mynė visokiausių operos teatrų ir koncertų rūmų slenksčius (valkata buvo davęs jam sąrašą, kur galėtų pamėginti laimę), kol galiausiai gavo rekvizitininko darbą. O kas buvo vėliau, žino visi.

Dženisės vyras Maikas niekuomet nebuvo Džordžio sutikęs, tačiau aludėse tai netrukdo jam kalbėti apie jį lyg apie seną draugą. Dženisė prie žmonių jam neprieštarauja, nors Maikas nejaučia dėl to jokio dėkingumo; savo galvoje jis plepėjo su Džordžiu daugybę kartų. Jam kalbant apie šį pasaulinio garso tenorą („žinot, buvo karalienės numylėtinis“), ji laikosi įsitvėrusi minties, kad juodu niekada, niekada nesusitiks. Retkarčiais, Maikui „tik užbėgus į tualetą“ ir palikus jai apmokėti sąskaitą (vėl), ji prisimena, kaip, šveičiant orkaitę, Džordis dainuoja jai vieną iš mėgstamiausių jos arijų.

Šiomis dienomis Džordis dainuoja garsiau nei bet kada, ir tai jau ėmė kelti nerimą, nes ji taip pat pastebėjo, jog kartais turi rėkti, kad patrauktų jo dėmesį, ir jis išgirsta ne viską, ką ji sako.

Kava išgerta, Džordis neatstodamas sekioja Dženisei iš paskos po namus. Jis stoviniuoja tarpduryje, kol ji išvalo krosnelę ir prikiša į ją malkų bei prakurų. Atrodo, jį reikia timptelėti už liežuvio. Toks didis žmogus, o taip drovisi atkreipti į save dėmesį.

– Buvote išvykęs? – teiraujasi Dženisė vildamasi, kad tai padės jam užvesti kalbą apie tai, ką jis aiškiai netveria noru papasakoti.

Ji išsyk pataiko į dešimtuką, jis išsišiepia iki ausų.

– Tik truputį prasimankštinau Londone. Aje, ten *tokių* pizių gali sutikti, brangute.

– Įsivaizduoju. – Ji tikisi, kad šio paskatinimo pakaks.

Ir pakanka.

– Važiavau metro, ten ir pasimaišė tas pimpis. Žmonių buvo daug, bet ne taip baisiai. Na, žinai, visi spaudžiamės, kaip galim. Tas mandras pizius įsispraudė paskutinę akimirką, prieš pat užsidarant durims, ir kad ims rėkaloti...

Čia Džordis visai šauniai ima pamėgdžioti mandrą pizių, priversdamas Dženisę šypsotis. Ji buvo teisi: žinojo, kad nuo Džordžio geriausia pradėti naują dieną, naują savaitę.

O Džordžio mandras pizius įsivažiavo:

– Ei, nagi, žmonės! Gal truputį pasislenkam tolyn? Neabejoju, kad atsirastų daugybė vietos, jei mažumėlę pasijudintumėt. Ten daugybė vietos. Rimtai! Nagi, paeinam tolyn į vagoną!

Džordis nutyla, norėdamas įsitikinti, kad ji atidžiai klausosi.

– Tada girdžiu – kažkas iš vagono gilumos, kitas vyrukas, londonietis, sakyčiau, žodžiu, jis sušunka: „Dar plačiau

pražiok srėbtuvę, drauguži, neabejoju, kad ten bent porą žmonių sutalpintume.“

Dženisė garsiai nusijuokia.

– Tai ji užčiaupė. – Džordis džiaugiasi ją prajuokinęs.

Jos neapkvailinsi. Ji žino, kad tai Džordis – tas vyrukas iš vagono gilumos. Tai jis nusodino tą pizių. Jis kuklinasi prisipažinti, bet ji žino. Kone girdi jo balsą, gaudžiantį per visą vagoną, o tada patrūkusį pritariamą aplinkinių juoką.

Patenkintas jos atsaku, Džordis palieka ją ramybėje, ir ji darbuojasi toliau. Paima dulkių šluotelę. Gal jai turėtų pakakti to, kad būna šalia tokių žmonių kaip Džordis? Daug žmonių, kuriems ji tvarko namus, suteikia jos gyvenimui kažko ypatingo, ir jai kirba – nedidelė – viltis, kad ir ji jiems šį tą reiškia. Ji sustingsta su dulkių šluotele rankoje, įpusėjusi knygų lentyną. Nes, tiesą sakant, ji nėra tuo įsitikinusi, jai neramu. Tai svetimi gyvenimai. Jei ji ir turi juose kokį nors vaidmenį, tai tik nereikšmingą, ji statistė. Dženisė vėl prisimena Nacionalinę Vertybę ir mėgina įsivaizduoti ją Džordžio muzikos kambarėje su dulkių šluotele, iškelta viršum jo lentynų su partitūromis. Ar Nacionalinei Vertybei to pakaktų? Ar ji su tuo susitaikytų? Ji vėl ima braukti dulkes, susigėdusi, vien kad paklausė.

Dženisė vėl pamato Džordį jau išeidama ankstyvųjų pietų, o po jų jos laukia kitas namas. Lauke pilka, ji jaučia kiaurai smelkiantį vasario orą, besisunkiantį pro plyšį duryse. Džordis padeda jai apsilvilti palta.

– Ačiū. Paltas tikrai praverčia, lauke taip šalta.

– Jeigu persišaldei, turi gydytis, – pataria jis.

– Ne, aš sveika, – vėl bando ji, šįkart visu balsu. – Sakau, tik šalta diena.

Jis paduoda jai šaliką.

– Ką gi, pasimatysim kitą savaitę. Ir gydykis tą peršalimą.

Ji pasiduoda.

– Man jau geriau, – sako ji, ir tai gryna tiesa.

Jis uždaro jai iš paskos duris, ir ji susimąsto, ar gyvenimas – tragiška komedija ar komiška tragedija.

DU

Šeimos istorijos

— Tai aišku, kad visose bibliotekose yra vaiduoklių. Visi žino, kad vaiduokliai mėgsta skaityti.

Jaunuolis lipa žemyn bibliotekos laiptais ir visiškai rimtai kalba savo kompanjonei, maždaug dvidešimt penkerių metų merginai. Dženisei gaila, kad neturi laiko jų pasekti, pasiklausyti pokalbio, sužinoti daugiau apie vaiduoklius. Jis kalba taip absoliučiai įsitikinęs, tarsi pasakotų savo draugei, kad paukščiai turi sparnus, o dangumi skrieja debesys. Dženisę sužavi mintis apie vaiduoklius bibliotekoje, kažin, gal šiandien kokį vieną pamatys. Ji dažnai užsuka į biblioteką per pietus pasikeisti knygos ir slapčia suvalgyti sumuštinio prie stalo, nugrūsto tarp lentynų į patį galą.

Šiandien vaiduoklių nėra, tik seserys, nes tos dvi bibliotekininkės negali būti niekas kita, tik seserys. Jų raudonai rudi plaukai vienodo išskirtinio rausvo atspalvio su įaustomis vario sruogelėmis. Vienos sesers plaukai iki pečių palaidi, su pariestais į vidų galiukais; kita su ilga kasa, šiek tiek paslinkta ant šono. Kasa Dženisei primena mažą mergaitę,

nors šitai seseriai turbūt arti penkiasdešimties. Dženisė galvoja, kad jai tinka ir kaip gražiai ji supynė tas įvairiaspalves sruogas. Dženisė nedaug ką apie jas žino, tik kad jos iš tiesų seserys ir kad iš viso jų keturios. Jaunesnioji iš seserų (toji palaidais plaukais) kartą jai pasakė: „Mama susilaukė keturių mergaičių. Tėtis taip ir negavo berniuko.“ Vyresnioji pridūrė norėdama sustiprinti įspūdį: „Keturių, įsivaizduojat? Vargšas vyras. Pilni namai moterų.“ Jaunesnioji dar paporino, kad jos visos labai artimos ir išvaizda neįtikėtina panašios. „Bet, žinoma, – pabrėžė vyresnioji, – visos esame labai skirtingos.“ „Taip, – linktelėjo jos sesuo, – ir vadinamės Protuolė, Gražuolė, Bosė ir Mažė.“ Abi nusijuokė. „Taip mes šeimoje juokaujam“, – tarė vyresnėlė. „Taigi, taip šeimoje juokaujam“, – pakartojo kita šypsodamasi seseriai.

Dženisė tuomet susimąstė apie savo seserį, pamėgino įsivaizduoti juodvi abi dirbančias kartu, dėliojančias knygas į lentynas bibliotekoje Kembridže. Ji žino, kad tai ir liks tik jos vaizduotėje, – jas skiria tūkstančiai mylių ir prisimini- mai, apie kuriuos nekalbama, – bet kartais ji išsitraukia kokią nors fantaziją lygiai kaip kurią nors žmonių gyvenimo istoriją iš savo rinkinio. Seserys nė nenutuokia, kad ji taip pat turi sesę, užtat žino, kaip jai patinka knygos, ir jos plepa su ja apie jos mėgstamiausias. Seserys ne iš tų moterų, kurios mano, kad bibliotekoje reikia laikytis tylos. „Na, žinoma, kad žmonės, kurie mėgsta skaityti, nori pasikalbėti apie knygas“, – kartą pareiškė jaunesnioji sesuo.

Dženisė bandė išsiaiškinti, kuri sesuo yra kuri, bet nenorėjo klausyti baimindamasi, kad bus ne taip supratusi. Pati sau mano, kad jaunesnioji turėtų būti Gražuolė, o vyresnioji – Protuolė, o gal Bosė. Dženisė yra mačiusi, kaip baigiantis

darbo laikui ji išvaro visus iš bibliotekos per mažiau nei dvi minutes.

Šiandien abi pasitinka ją vienu balsu:

– Dženise, turime tavo knygą.

Dženisė šiuo metu iš naujo skaito savo mėgstamiausias senas knygas ir užsisakė Stelos Gibons „Menkos paguodos namus“*.

Ji paima knygą, tarsteli dėkui, o tada jai šauna į galvą paklausti:

– Ar niekada nepagalvojote, kad bibliotekoje gali būti vaiduoklių?

Vos ištarusi, pasijunta tikra kvailė ir nusistebi, kaip tas jaunuolis galėjo kalbėti apie tai su tokiu nepajudinamu įsitikinimu.

Vyresnioji sesuo per skaitytojų aptarnavimo stalą prisilenkia truputį arčiau.

– Keista, kad paklausėte. Jūs šiandien jau antras žmogus, užsiminęs, kad bibliotekoje vaidenasi.

A, tas jaunuolis.

– Tai kaip? Ar vaidenasi, turiu galvoje?

Seserys, atrodo, rimtai svarsto iškeltą klausimą. Vyresnioji sako:

– Na, aš nežinau. Nors kartais ateina į galvą mintis, kad knygoms išdygsta kojos. Bet manau, kad tai tik senasis ponas Benksas, ką paėmęs, niekada nepadedą į vietą.

Jaunesnioji sesuo akimirką žiūri į vyresnę.

– Juk visi žino, kad vaiduokliai mėgsta skaityti. Taigi, gali būti...

* Pavadinimas originalo kalba – „Cold Comfort Farm“, Stellos Gibbons romanas, išleistas 1932 metais (čia ir toliau – vert. past.).

Dženisė nespėja užduoti kito klausimo: iš kur jūs žinote? Arba: kodėl, regis, visi apie tai žino, tik ne aš? O gal jūs tik nugirdote, ką sakė tas jaunuolis? Jas pertraukia kelios gagenančios jaunos mamytės su savo bambliais. Seserys turi skirti dėmesį joms.

Dženisė nusineša savo mintis, „Menkos paguodos namus“ ir sumuštinis su sūriu prie užkaboryje paslėpto stalo.

Čia pasėdi kurį laiką, neatversta knyga guli priešais, o ji mintija: ar žmonių gyvenimus nulemia tai, kokią vietą jie užima šeimoje? Ir, jei taip, kaip nulėmė josios? Bet ji nenori toliau gvildinti šios minties, tad verčiau įsivaizduoja vaiduoklį, bibliotekai užsidarius naršantį po knygas lentynose. Toks vaizdinys anaip tol nekelia baimės, kaip tik ramina: juk vaiduoklis, kuriam patinka knygos, negali būti blogas. Netgi nerimas atlėgsta. Tiesą sakant, Dženisė nuolat nerimauja. O dalykų, kurie kelia jai nerimą, sąrašas kasdien, sakytum, ilgėja. Jai neramu dėl vandenynų taršos, plastikinių maišelių, klimato kaitos, pabėgėlių, politinių neramumų, kraštutinių dešiniųjų, kraštutinių kairiųjų, žmonių, kurie priversiti savo vaikus maitinti maisto daviniais iš maisto bankų, dyzelinių automobilių, galbūt ji galėtų rūšiuoti atliekas dar uoliau? Gal turėtų valgyti mažiau mėsos? Ji nerimauja dėl sveikatos apsaugos sistemos būklės ir „nulio darbo valandų“ sutarčių*, kodėl šiais laikais daug jos pažįstamų negau-

* Taip vadinama darbo sutarčių rūšis Jungtinėje Karalystėje, pagal kurias darbdavys gali pasitelkti darbuotoją tam tikram darbui, tik kada reikia; darbdavys neįsipareigoja suteikti darbuotojui jokio minimalaus darbo valandų skaičiaus, o darbuotojas neprivalo priimti bet kokios pasiūlytos užduoties; pagal šią darbo sutartį, darbuotojai įgyja kai kurias socialines garantijas.

na ligos išmokų ir apmokamų atostogų? Ji labai jaudinasi dėl žmonių, kurie nuomojasi būstą ir kuriuos savininkai bet kada gali išmesti į gatvę, ir dėl žmonių, kurie priversti gyventi su tėvais iki keturiasdešimties. Ir dar ji niekaip nesupranta, kaip gali vienas žmogus tyčiotis iš kitos žmogiškos būtybės socialiniuose tinkluose ar aprėkti kitą žmogų gatvėje vien dėl to, kad jo odos spalva kitokia.

Anksčiau ji perskaitydavo laikraštį ir smagiai išsprendavo kryžiažodį. Dabar kas rytą greitai permeta akimis naujienas planšetės ekrane, dėl visa ko, jei kur nors būtų įvykęs žemės drebėjimas ar miręs koks nors svarbus karališkosios šeimos narys. Bet daugiau neskaito. Kiekvienas žinių straipsnelis tik ilgina jai nerimą keliančių klausimų sąrašą. Nerimas prasismelkia ir į jos gyvenimą. Ji neprisiverčia iš bibliotekos pasiimti kokios nors naujos, jaudinančios knygos – jai tai per didelis iššūkis; ji skaito tai, kas padeda užsimiršti, – seną gerą klasiką ir puikiai pažįstamus numylėtinius: Osten, Hardį, Trolopą, Tekerėjų ir Ficdžeraldą.

Ji atsiverčia „Menkos paguodos namus“, pasirengusi nerti į pažįstamą humoristinę romano tėkmę. Be to, pagrindinėje knygos veikėjoje atpažįsta save: Flora Poste – moteris, kuriai patinka tvarka, Dženisei – taip pat.

Po pusvalandžio Dženisė išeina iš bibliotekos ir ima leistis laiptais lygiai toje pačioje vietoje kaip tas vaiduokliais tikintis jaunuolis. Jai laikas pas kitą užsakovę – daktarę Huang, o paskui laukia dar vieni namai – šiandien, ačiū Dievui,

paskutiniai. Belipdama kitoje gatvės pusėje ji pamato pažįstamą figūrą. Svyruojančios to aukšto vyro eisenos su niekuo nesupainiosi. Eidamas jis iš pradžių atsispiria viena visa pėda, paskui kita. Ją visuomet stebino, kad jos vyras Maikas – toks prastas šokėjas, nors vaikšto taip ritmingai linguodamas. Bet ką jis čia veikia? Ji dirsteli į laikrodį ant riešo. Jis jau seniai turėjo būti darbe. Jam išnykus iš akiračio, Dženisę menkai teguodžia mintis, kad vyro jai nereikia įtraukti į neraminančių dalykų sąrašą. Jis jau pačiame to sąrašo viršuje.

Istorijos per kelis aukštus

Jau beveik keturios, kai Dženisė atsiduria prie paskutinio namo, kurį šiandien reikia sutvarkyti: liūdesys. Diena prasidėjo nuo juoko, baigiasi sielvartu. Raudonų plytų dviejų būstų sudurtinis namas atitrauktas toliau nuo gatvės, išsiipleikęs ir žemas, tarytum sykį būtų patogiai nutūpęs ir nutaręs nesijudinti iš vietos. Iš priekio jis apgaulingai kuklus, mat, kaip ir visi kiti namai šioje gatvėje, praplėstas užpakalinėje dalyje: ten, į abu lygiagrečius kiemus, išsišovusios ilgos šviesios virtuvės su valgomaisiais. O palėpėse įrengti į gatvę žvelgiantys darbo kambariai, žaidimų kambariai, svečių kambariai ir – šiuo atveju – Dženisės mėgstamiausias kambarys, kuris, jos manymu, gali būti istorijos ašis. Fionos istorijos.

Vos atidariusi duris, Dženisė iškart supranta, kad Fionos ir jos sūnaus Adamo nėra namuose. Tuščių namų garsas savotiškas. Ne tik jauti, kad visi gyventojai išėję, bet ir kad pats namas kažkaip užsivėrė, tarsi kažkur atsitraukė. Tyla tokia absoliuti, kad gali ją girdėti. Ji yra pastebėjusi tai ir kituose

namuose. Ankstyvą Kalėdų rytą name taip pat gali nesigirdėti nė garso – bet nevisiškai. Namas aiškiai nemiega (skirtingai nei jo gyventojai), jis kvėpuoja, labai tykiai, o sienas kone gali girdėti maldaujant: „Dar penkias minutes...“, kol neprasidėjo puolimas. Laidotuvių rytą namai taip pat skleidžia ypatingą garsą, o gal tai aura, ji nėra tuo tikra: įtampos, laukimo, rimties. Prieš dvejus metus ji jautė tai čia. Tą dieną Fiona palaidojo savo vyrą. Adamas paskutinį sykį atsisveikino su tėčiu.

Prieškambaryje ant staliuko – Fionos raštelis.

„Išvažiuom su Adamu pas ortodontą (vėl bėdos dėl kabių!).“

Pinigai virtuvėje, ant stalo.“

Dženisė su didžiu palengvėjimu iškvepia, ir bemat smigteli kaltė. Jai patinka Fiona, ir ji laukia kavos pertraukėlių pas ją darbo kambaryje, bet, atvirai kalbant, kartais ji viliaisi, kad jos nebus. Gerai pasvarsčius, tam, ko gero, yra trys priežastys. Pirma, kai jos nėra, ji susitvarko greičiau. Antra – štai iš čia ir kyla kaltės jausmas, – ji norėtų išvengti liūdesio, kurį regi malonioje vidutinio amžiaus moteryje, sėdinčioje priešais ir siurbčiojančioje kavą, kurios ką tik abiem pripylė iš ryškiai raudono kavinuko. Tiesą sakant, jai neramu dėl Fionos (dar viena į sąrašą). Nors, žinoma, Fionos gyvenimas – visiškai ne jos rūpestis, ji tik namų tvarkytoja, kaip jos vyras nuolat jai primena.

Susidorojusi su didžiąja dalimi darbų, ji gali pripažinti trečią priežastį, kodėl nudžiugo, kad Fionos nėra namie: nes

Ji gali praleisti daugiau laiko mėgstamiausiam šio namo kambaryje – pailgame kambaryje žemomis lubomis, palėpėje. Ji ir ten tvarkysis, žinoma (Dženisė sau nenuolaidžiauja), bet drauge galės galvoti apie Fionos istoriją.

Tame palėpės kambaryje, ant plataus stalo, ant kurio kadaise bėgiais važinėjo traukinukas, – žuolių žymės dar įsispaudusios žaliame fetre, – stovi lėlių namelis. Jis didelis, regentystės stiliaus, trijų aukštų ir – visai kaip Fionos namas – su pastogėje įrengtais kambariais. Tačiau pirmame aukšte vietoje valgomųjų, virtuvių ir maisto sandėliukų – komercinės patalpos. Viršuje gyvenama, apačioje užsiimama verslu. Aukso raidėmis Fiona išvedžiojo ant miniatiūrinės iškabos elegantišką užrašą: „Džebedajus Džuris. Laidojimo biuras.“ Dženisė nenučiuokia, iš kur toks vardas ir pavardė, bet turi pripažinti, kad skamba gerai.

Ji atsėda ir atidaro priekinę sieną. Dauguma kambarių užbaigti, miniatiūrinės tobulybės. Miegamieji, svetainė, vaikų kambarys ir – Dženisės mėgstamiausia – nuostabiai dekoruota kaimiško stiliaus virtuvė su pradėta kočioti tešla ant stalo, šalia – dubuo su smeigtuko galvutės dydžio slyvomis. Ir šis tas naujo nuo praeitos savaitės: Fiona užbaigė vieną iš vonios kambarių. Dženisė atrodo, kad mėlynos ir kreminės spalvų tapetai su rytietiškais riestų lašų ornamentais tobulai tinka prie raudonmedžio baldų ir vonios su liūto letenų kojomis. Dženisė pasiekusi ištiesina mažytį tamsiai mėlyną vonios kilimėlį, kreivai pakabintą ant miniatiūrinės rankšluosčių kabyklos skersinio. Ji pastebi dar vieną pasikeitimą. Apačioje, dirbtuvėse už laidojimo biuro, pamato dar vieną Fionos padarytą karstą, riešutmedžio, su

mažulytėmis žalvarinėmis rankenomis. Ne, tokių nerasi lėlių namelių reikmenis pardavinėjančiose parduotuvėse. Kam pardavinėti karstus, jei dauguma žmonių ieško mažučių komodų, pianinų ar net šuns guolių? Ji žino: Fiona pati jį padarė. Ji sėdi ir susiraukusi žiūri į karstą, nežinodama nė ką galvoti.

Kai mirė Fionos vyras, ji dirbo buhalterė teisinių paslaugų firmoje. Per du mėnesius po jo mirties ji metė darbą ir ėmė mokytis laidojimo paslaugų verslo. Prie puodelio kavos paaiškino Dženisei, kad ši sritis visuomet ją domino, bet ji niekam neužsiminė baimindamasi, jog žmonėms tai pasirodys keista.

Dženisei tai visai nepasirodė keista. Ji žino, kad, žmonėms tuokiantis, pilna žurnalų ir interneto svetainių, pasiruošusių padėti. Visi dalija patarimus, neužčiaupsi. Bet kai kas nors miršta, gali pasijusti likęs vienas neįaukiai tylinčiame pasaulyje. Dženisė kartais padėdavo draugei, kuri užsiėmė maitinimo paslaugų verslu ir ilgainiui pasijuto siūlantį savo pagalbą per šermenis, bet vengianti vestuvių. Per laidotuves žmonės dažnai būna ne tik sutrikę dėl užklupusio sielvarto, bet ir – nebūtų anglai – kaustomi baimės pasakyti ar padaryti ką nors ne taip. Neretai išgirsti švelnų žodį iš „aptarnaujančiojo personalo“ jiems maloniau nei iš kito gedėtojo. Taigi, taip, ji puikiai suprato, kodėl Fiona galėtų norėti tapti laidojimo biuro vadove.

Fiona iš pradžių dirbo ne visą, paskui – visą darbo dieną laidojimo paslaugų įmonėje, kol atliko praktiką, kurią reikalaujama atlikti prieš užsiimant šiuo verslu, ir Dženisė neturėjo jokio pagrindo manyti, kad toji gailisi savo sprendimo.

Tačiau dar vienas karstas? Ar ne per daug jų jau prikrauta dirbtuvių gale? Vėliau Fiona važinėjo į mokymus, atitolo nuo laidojimo paslaugų, tapo ceremonimeistre ir daugiausia dėmesio ėmė skirti laidotuvėms be religinių apeigų. Dženisė ir tai supranta, tą norą suteikti tvarkos ir saugumo jausmą žmonėms, neturintiems religinių ritualų, kuriais galėtų remtis. Ji pažinojo žmonių, ateistų, kurių laidotuvės buvo surengtos su visais bažnytiniais ritualais vien todėl, kad šeima, nežinodama, jog yra kitokių pasirinkimų, rinkosi išsigalėjusių tikėjimų apeigas.

Dženisė iš prijuostės kišenės išsiima ilgą ploną vamzdelį, iš jo ištraukia metalinę vielą su pritvirtintomis mažytėmis žaliomis plunksnelėmis. Ne tik Fiona sugeba daryti daiktus. Dženisė ima švelniai valyti dulkes kambarėliuose, visuose iš eilės, vis stebėdamasi, kaip juose apgalvota kiekviena smulkmena. Ar šio mažo pasaulėlio iš miniatiūrinių daiktelių sukūrimas leidžia Fiona suvokti savo pasaulio prasmę? Ji anaip tol nėra tuo tikra.

Užtat Dženisė tiki, kad naujasis Fionos darbas padeda, ji žino, jog Fiona savo nepaprastu gerumu palengvina skausmą ir lydi artimuosius per šoką ir sielvartą – neišvengiamus mirties palydovus. Tai per šį darbą Dženisė išgirdo Fiona juokiantis pirmą kartą nuo pat jos vyro mirties.

Jiedvi gėrė kavą Fionos darbo kambaryje. Fiona buvo susirangiusi žemame odiniame fotelyje, parietusi kojas po tvido sijonu. Ji vilkėjo žalsvą džemperį, ir Dženisė nesiliovė galvojusi, kad trūksta tik pakaklėlės, ir ji būtų kaip iš akies traukta kaimo vikarė. Gal todėl netektį patyrę žmonės taip ir linksta prie jos, ieškodami paguodos? Fiona akinius buvo

nustūmusi aukštyn, ant šviesių iki smakro pakirptų plaukų su pelenų atspalviu, skreite gulėjo šūsnyš prirašytų lapelių. Ji paaiškino, kad vis bando parašyti atsisveikinimo kalbą laidotuvėms vyro, kurio, panašu, nemėgo visi, kas tik jį pažinojo.

– Nustebtum, kiek daug šeimų atsisveikinimo kalbą palieka man, – pasakė ji pakeldama akis į Dženisę.

– Gal tiesiog bijo viešai kalbėti? – nedrąsiai spėjo ji. Žino, kad ji pati ne tik nuolat nerimauja, bet ir yra baili kaip pelė.

– O viešai rékauti ir muštis nebijo, – šypsodamasi atsakė Fiona.

Dženisė linktelėjo. Yra mačiusi per šermenis. Kaip baili pelė, ji stebėtinai puikiai moka išskirti besimušančius žmones.

– Kaip tau šitas? – tarė Fiona ir pakėlė vieną iš viršutinių lapelių. – „Jis buvo savo kartos žmogus.“

– Hmm, nežinau.

– „Jis buvo žmogus su charakteriu“? – abejodama pasiūlė Fiona.

Dženisė akimirka susimąstė.

– O jeigu... – Ji patylėjo žvelgdama pro langą. – „Šio žmogaus niekada nepamirš tie, kurie geriausiai jį pažinojo.“

Išgirdusi Fiona juokiantis, Dženisė staigiai atsisuko. Mėnesių mėnesius negirdėjo jos juoko. Tad dabar norėjosi verkti.

– Velniškai puikiai, – išsišiepusi pagyrė Fiona.

Ji baigia šluostyti dulkes nuostabiajame lėlių namelyje ir, uždariusi priekinę sieną, užkabina kabliuką. Norėtų, kad ši nepaprasto grožio namų puošmena simbolizuotų Fionos

gyvenimą. Kad būtų naujo ir netikėto posūkio, vedančio į širdies gijimą ir atsigavimą, alegorija. Štai kokios istorijos ji norėtų į savo kolekciją. Bet kuo toliau, tuo labiau abejoja, kad Fionos istorija baigsis laimingai. Šioje istorijoje slypi tamsa: didžiulis, neišsakytas dalykas, į kurį, jos nuomone, prisiverčiama nekreipti dėmesio. kažkas tyko. Jai pasidaro neramu, o mintys nukrypsta prie savo pačios vaikystės; jeigu yra pasaulyje vieta, kur ji nenorėtų atsidurti, tai ten.